

Slutrapport – ”Tobaksfria barn och ungdomar”

Projektet ”Tobaksfria barn och ungdomar” finansierades av Länsstyrelsen i Stockholms län med 109 500 kronor. Projektet ägs av Farsta och Enskede Årsta Vantörs (EÅV) stadsdelsnämnder i samarbete med A Non Smoking Generation (NSG)

Projektid

1 maj 2010- 30 april 2011

Målgrupp

Samtliga barn- och ungdomsarbetare verksamma i respektive stadsdelsområde, fritidsgårdspersonal i Farsta och EÅV's stadsdelsförvaltningar samt besökande ungdomar på sammanlagt femton fritidsgårdar.

Mål

Projektet syftade till att ge fritidsgårdspersonalen motivation och verktyg att genomföra ett kunskapsbaserat och effektivt tobaksförebyggande arbete. Ungdomarna på fritidsgårdarna involverades i processen att ta fram en policy/riktlinjer för respektive stadsdelsområde.

Genomförande och måluppfyllnad

Styrgrupp

Styrgruppen för projektet bestod av avdelningschefer och preventionssamordnare från båda stadsdelsförvaltningarna samt representanter från NSG. Styrgruppen träffades vid fyra tillfällen.

Utvärdering

En enkät togs fram för att användas före projektstart och samma enkät användes också efter projektets slut. Enkätfrågorna berörde både personals och ungdomars tobaksvanor och förhållningssätt till tobak. Personal och ungdomar svarade på separata enkäter för att fånga de olika målgruppernas behov.

Enkäten för personal bestod av åtta frågor. Två av dessa frågor tog upp personalens inställning till att arbeta med tobaksfrågan på fritidsgården.

”Anser du att du har tillräckligt med kunskap och verktyg för att kunna arbeta tobaksförebyggande?”

2010 svarade 27 % JA och 47 % NEJ och 2011 svarade 66 % JA och 28 % NEJ

”Anser du att du har tillräckligt med motivation för att kunna arbeta tobaksförebyggande?”

2010 svarade 70 % JA och 18 % NEJ och 2011 svarade 84 % JA och 12 % NEJ.

Ovanstående resultat visar att tobaksfrågan har fått en tydlig plats i fritidsgårdarnas verksamheter.

Enkäten för ungdomarna bestod av elva frågor. Två av dessa frågor berörde också ungdomarnas inställning till vikten av att arbeta med tobaksfrågan på fritidsgården.

”Känner du till om fritidsgården har en tobakspolicy?”

2010 svarade 36 % JA och 64 % NEJ och 2011 svarade 63 % JA och 37 % NEJ.

”Tycker du att det är viktigt att arbeta med tobaksfrågan på fritidsgården?”

2010 svarade 45 % JA och 24 % NEJ och 2011 svarade 66 % JA och 13 % NEJ.

Tobaksfrågan har lyfts på fritidsgårdarna och blivit viktigare även för ungdomarna.

Utbildning

De två stadsdelarna hade separata utbildningar för alla barn- och ungdomsarbetare i stadsdelarna. Därefter utbildades samtlig fritidsgårdspersonal vid två olika tillfällen. NSG höll i dessa utbildningar. Utbildningen tog upp olika perspektiv på tobaksfrågan utöver hälsoaspekten såsom tobaksindustrins marknadsföring riktad till ungdomar.

Inför utbildningen med NSG hade Farsta en halvdag med alla fritidsledare för att presentera projektet och redovisa adekvata delar ur Stockholmsenkäten. Vid detta tillfälle svarade personalen också på den första enkäten i projektet. Farsta anordnade också en utbildning hösten 2010 för föräldrar med NSG så att så många som möjligt skulle få kunskap i tobaksfrågan.

Framtagande av policy

Varje fritidsgård utsåg en kontaktperson för projektet samt några ungdomar som var intresserade av att delta i arbetet med att ta fram ett förslag till tobakspolicy. Farstas personal och ungdomar träffade NSG vid två tillfällen var med två månaders mellanrum, för att få tid att förankra arbetet på de egna fritidsgårdarna. EÅV's personal och ungdomar träffade NSG vid tre tillfällen och en extragång med avdelningschefen för fritiden och preventionssamordnaren. Detta på grund av att det var svårigheter med att få personal och ungdomar eniga om skrivningen.

Fritidsgårdarna i Farsta har tagit fram en ”Tobakspolicy för Farstas fritidsgårdar” som antogs i stadsdelsnämnden den 17 mars 2011 och har skickats, per post, till alla målsmän för ungdomar i årskurs 6-9. Policyn finns nu uppförstorad och inramad på varje fritidsgård.

EÅV har valt att kalla sitt dokument för ”Gemensamma riktlinjer för tobak på EÅV's fritidsgårdar” och de kommer att tas upp i stadsdelsnämnden under hösten 2011. Därefter kommer riktlinjerna att skickas till målsmän för ungdomar i årskurs 6-9.

Implementering

Under projekttiden fick varje fritidsgård ett besök av NSG:s inspiratörer för att få hjälp med implementeringen av policyn/riktlinjer samt utbildning i tobaksfrågan. Vissa gårdar har haft TOBAK som tema under projekttiden och det har förts diskussioner kring ämnet. ”Tobakens barn” är en film som vänder sig mot tobaksindustrin och barnarbete och den har också visats på gårdarna med efterföljande diskussioner. Varje fritidsgård har fått nya skyltar med texten ”Tobaksfritt”, som nu är uppsatta på alla verksamheter.

Kostnader

Projektet har använt de sökta medlen i enlighet med projektansökan. Den största kostnaden har varit för utbildning och policyarbetet som har genomförts av NSG. Därutöver har fritidsgårdarna erhållit en summa för att genomföra diskussionskvällar. En liten kostnad har också utgått för framtagning av skyltar och annat tryckmaterial.

Hur har metoden fungerat?

För första gången har ett tobaksförebyggande projekt med att utarbeta riktlinjer kring tobaksbruket på fritidsgårdar genomförts av dess personal och ungdomar i samverkan med NSG.

Positivt

En framgångsfaktor är att ungdomarna har varit med i processen med att ta fram en policy/riktlinjer gällande samtliga fritidsgårdar. Förhoppningsvis gör detta att den följs bättre än om någon har beslutat över deras huvuden. Projekttiden på ett år är för kort för att kunna veta säkert hur det kommer att fungera.

För att hålla tobaksfrågan aktuell står det i policyn/riktlinjerna att den ska följas upp av personal och ungdomar en gång om året. Resultaten ska redovisas i samband med stadsdelsnämndernas årsredovisning. Detta blir ett verktyg för att kvalitetssäkra det tobaksförebyggande arbetet på fritidsgårdarna.

Positiva effekter av projektet kan utläsas av enkätsvaren. Det är tydligt att tobaksfrågan har kommit på agendan och att både personal och ungdomar har blivit mer medvetna om vikten att jobba tobaksförebyggande. Personalen har också uttryckt att projektet har varit positivt.

NSG's upplevelse av utbildningarna av fritidsgårdspersonal är att många ledare deltagit och att responsen varit god. Fritidsledarna tycks ha förstått varför frågan är viktig att arbeta med samt syftet med projektet. Diskussionerna har varit levande och deltagande ledare och ungdomar aktiva.

Negativt

NSG har också rapporterat att det inte alltid har varit samma personal och ungdomar som deltagit i processen med att ta fram policyn/riktlinjerna. Detta har inneburit att man fått börja om processen, vilket gjort det svårarbetat.

NSG säger också att det funnits brister i kommunikationen när det gäller både ovanstående och när det gäller inspirationsbesöken på fritidsgårdarna.

I EÅV har det brustit i förankringen mellan fritidsledarna som ingick i processgruppen och personalen på den egna fritidsgården. Detta kan vara en förklaring till att man fick träffas fler antal gånger och att handlingsplanen försenats.

Projektets fortlevnad

Policyn/riktlinjerna ska följas upp varje år av personal tillsammans med ungdomar samt redovisas i stadsdelsnämndernas årsredovisning, vilket är en garanti för projektets fortlevnad.

Föräldrar får varje år, via brev, information om fritidsgårdarnas tobakspolicy/riktlinjer.

Informationstavlor om policy/riktlinjer på gårdarna gör att samtal och diskussioner förs mellan personal och ungdomar.

I Farstas tobakspolicy är all verksamhetstid tobaksfri både för personal och för ungdomar, vilket också kan påverka fortlevnaden positivt.

Föräldrarna bjuds även in till en temakväll kring tobak på fritidsgården.

Bilagor:

1. Enkätresultat
2. Tobakspolicy för Farstas fritidsgårdar
3. Gemensamma riktlinjer för tobak på Enskede, Årsta och Vantörs fritidsgårdar
4. Ekonomisk redovisning

Bilaga 3 bifogas inte vid Farsta stadsdelsnämnds behandling av rapporten den 1 september.